

Nasilje v športu med mladimi športniki

Nika Strašek*

Povzetek: Nasilje, kot neprimerna oblika vedenja, se vse bolj pojavlja tudi v športu. Vse pogostejše pojavljanje nasilja v športu je posledica aktualnih družbeno - ekonomskih razmer in predvsem povečevanje pomena zmage, ki postaja pomembnejša od izvirnega pomena športa. Z razvojem športa in njegovih panog ter sprememb njegovega pomena v družbi so se razvile nove oblike nasilja v športu. Nasilje je vse bolj prisotno tudi v športnih panogah, kjer nasilja prej nismo poznali. Zavedanje obstoja nasilja v športu in predvsem njegovo prepoznavanje sta ključna elementa v procesu njegovega preprečevanja. V članku smo, skozi rezultate lastne raziskave, izvedene z osebnim anketiranjem mladih športnikov iz različnih športnih panog, ki tekmujejo tako na slovenskih kot na mednarodnih tekmovanjih in skozi številne mednarodne primere opozorili na nekatere njegove negativne učinke, tako na posameznika, kot tudi na celotno družbo. V kolikor pričujoč članek vsaj kanček prispeva k ozaveščanju o problemu nasilja in nasilja v športu ter njegovemu preprečevanju, smo z njim dosegli njegov namen.

Ključne besede: nasilje, šport, vrste nasilja, primeri nasilja

JEL: L83

*Univerza v Ljubljani
Medicinska fakulteta
strasek.nika@gmail.com

©Copyrights are protected by =
Avtorske pravice so zaščitene s:

Creative Commons Attribution-
Noncommercial 4.0 International
License (CC BY-NC 4.0) = Priznanje
avtorstva-nekomercialno 4.0
mednarodna licenca (CC BY-NC 4.0)

DOI 10.32015/JIBM.2023.15.1.6

Mednarodno inovativno poslovanje =
Journal of Innovative Business and
Management

ISSN 1855-6175

Violence in sports among young athletes

Abstract: Violence, as an inappropriate form of behavior, is increasingly appearing in sports as well. The growing occurrence of violence in sports is a consequence of current socio-economic conditions and, above all, the glorification of the importance of winning, which is becoming more important than the original meaning of sports. With the development of sports and its branches, as well as changes in its significance in society, new forms of violence in sports have emerged. Violence is increasingly present even in sports disciplines where it was previously unknown. Awareness of the existence of violence in sports, and especially its recognition, are key elements in the process of its prevention. In this article, through the results of our own research conducted by personally surveying young athletes from various sports disciplines competing in both Slovenian and international competitions, and through numerous international examples, we have highlighted some of its negative effects, both on individuals and on society as a whole. If this article contributes even a fraction to raising awareness about the problem of violence and violence in sports, and its prevention, then we have achieved its purpose.

Keywords: violence, sports, types of violence, examples of violence

1 UVOD

Nasilje ni nikomur neznano in tuje. V okolju, v katerem živimo, srečujemo nasilje na skoraj vsakem koraku, na poti v šolo, v šoli, na igrišču, kot tudi v družini, ki naj bi veljala za najbolj varno zatočišče. Pogosto se zgodi, da smo del nasilnega vedenja, bodisi kot tisti, ki ga izvajamo, bodisi kot tisti, nad katerim se izvaja. Za vsako svoje vedenje, predvsem pa za nasilje, ki ga povzročimo, smo odgovorni sami.

Vedno več se pojavlja nasilje kot neprimerna oblika vedenja tudi v športu. To naraščanje nasilja v športu je rezultat trenutnih družbeno-ekonomskih razmer ter poudarjanja pomembnosti zmage, ki postaja vse bolj prevladujoča vrednota pred izvorno vlogo športa. Skozi razvoj športa in njegovih različnih panog ter spremembe, ki so se zgodile v družbi, so se oblikovale nove oblike nasilja, ki se zdaj pojavljajo tudi v športu. V nasprotju s preteklostjo, se nasilje širi tudi na športne panoge, ki prej niso bili zaznamovane s tem pojavom.

Osrednji problem članka je raziskati področje nasilja v športu, ki je eden najbolj aktualnih problemov, s katerimi se ukvarja sodobna družba. Poiskali smo odgovore na vprašanja, ali so športniki deležni nasilja v svojem športnem udejstvovanju, kako športniki dojemajo nasilje, kakšen je njihov odnos do nasilja in ali so deležni nasilja s strani svojih trenerjev.

Struktura članka je sledeča. Uvodu, v katerem smo predstavili proučevani problem sledita poglavji, v katerih predstavljamo pojma nasilje in posebej nasilje v športu. S pomočjo analize sekundarnih virov iz strokovne in znanstvene literature, športnih publikacij, športnih časopisov in revij ter spletnih virov smo opisali pojem nasilja in posledice nasilja na splošno in se v osrednjem delu osredotočili na nasilje v športu ter njegove pojavne oblike in jih ponazorili z medijsko najbolj odmevnimi primeri. Podprli smo jih s prikazom analize rezultatov lastne kvantitativne raziskave, s tehniko osebne ankete. Anketirali smo športnike iz različnih športnih panog, ki tekmujejo tako na slovenskih kot na mednarodnih tekmovanjih.

2 NASILJE V ŠPORTU

2.1 Opredelitev pojma nasilje

Z nasiljem se srečujemo prav vsi in vsak človek dojema nasilje drugače. Za nekoga je nasilje že neželen dotik, za nekatere pa šele močan udarec. Izhajajoč iz različnega dojetja nasilja je lažje razumeti številne, navidezno različne opredelitve pojma nasilja. Čeprav se v strokovni in znanstveni literaturi pojavljajo različne opredelitve nasilja, je vsem skupno, da je nasilje opredeljeno kot oblika vedenja, s katerim oseba ali več oseb zlorabi svojo moč in vpliv, da bi drugo osebo (ali osebe) nadzorovala, ustrašovala, škodovala, ponižala, razvrednotila, vzela moč, si jo podredila, jo izkoristila ali jo celo uničila. Nasilje izhaja iz neravnovesja moči med dvema ali več osebami oziroma skupinami ljudi in ga praviloma povzročajo osebe z več moči nad osebo z manj moči. Neenakomerna porazdelitev moči med deležniki nasilnega vedenja je lahko posledica družbenega položaja, starosti, nacionalnosti, telesnih značilnosti, ali drugih dejavnikov (DNK, b.d.)

Nasilje je v zapisanem smislu mogoče razumeti kot omejevanje, prikrajšanje, povzročanje fizične, psihične, telesne škode, bolečin in trpljenja. Nasilje je torej boleče in škodljivo ravnanje, ki žrtev prizadene tako telesno, duševno kot tudi socialno. Iz številnih objav, ki obravnavajo nasilje je mogoče sklepati, da enotne definicije pojma nasilja ni. Razlog temu je lahko dejstvo, da vsak posameznik nasilje razume na svojevrsten način in ga glede na to doživlja in definira. Flis (2010) ugotavlja »v literaturi se pojavljajo različne definicije nasilja, pri katerih naletimo na dve značilnosti:

- večina definicij nasilja je nastala znotraj psihologije in medicine (psihijatrija) in zato močno prevladuje psihološki/psihiatrični diskurz in njemu lasten vidik razumevanja nasilja, čeprav nasilje pojasnjujejo tudi sociologija, antropologija, politične vede, pravo...
- v definicijah se praviloma istočasno prepletata pojma nasilnost in agresivnost, pri čemer znotraj definicije nista vedno razmejena oziroma pojasnjena« (str. 12).

Nasilje je občutljiva tema, saj v precejšnji meri odraža negativnost stanja družbe in je vse pogosteje povezana s strahom, sramom, ogroženostjo in občutkom nemoči posameznika (Knafelc, 2013). Ob prebiranju literature ugotovimo, da se v povezavi z nasiljem pojavlja zelo različna in specifična uporaba posameznih pojmov, ki označujejo isto dejavnost oziroma problematiko. Najbolj pogosto zasledimo naslednje pojme: nasilje, agresivnost, agresija, trpinčenje, prisila in ustrahovanje. Nasilje se dogaja med pripadniki vseh socialnih in ekonomskih razredov, kultur, verstev in spolnih orientacij. Pogosto je prikrito očem javnosti (Novak, 2013).

2.2 Pojavnost in razvoj nasilja v športu

Nasilje v športu obstaja, odkar obstaja šport. Gre za pojav, ki se pojavlja v različnih oblikah: nasilje množic, nasilje med športniki, spolno nasilje v športu, nasilje v množičnih medijih, mobing nad športniki, nasilje nad športom (Grant, 2006; Lalić in Rađević, 2015). Zelo pogosto pa se v realnem svetu pojavlja kombinacija več različnih pojavnih oblik hkrati.

Z razvojem družbe in vse večjo dostopnostjo športa širšim družbenim slojem se spreminjata tudi vloga in pomen športa. Šport se profesionalizira, komercializira in politizira in s tem vse bolj postaja sredstvo ter način odvrčanja ljudi od vsakodnevnih težav. V sodobni družbi je šport igra in oblika družabnosti, nasilje v športu pa odraz stanja v družbi in celotnih družbenih odnosov. Če pogledamo na zapisano v zgodovinskem kontekstu, ta povezanost obstaja že odkar obstaja šport kot oblika igre. Že v času Rimskega cesarstva so namreč gladiatorski boji bili organizirani kot tekmovanje, v katerih so se gladiatorji s svojimi nasprotniki surovo borili za preživetje. Cilj bojev nikakor ni bil skladen z današnjim pojmovanjem in razumevanjem športa, temveč prvenstveno zadovoljevanju želja in potreb takratnih oblastnikov. Brutalni boji gladiatorjev so oblastnikom služili kot stvar prestiža, ljudskim množicam pa kot zabava. V boju za preživetje so praviloma preživeli tisti, ki so izkazovali največjo mero iznajdljivosti in moči, pa tudi agresivnosti (Doupona Topič in Petrović, 2007).

Večina zgodovinske literature izpostavlja pomen fizičnega nasilja, ki je bilo na očeh javnosti, saj so se igre pogosto končale tudi s smrtnim izidom. Poleg omenjenega fizičnega nasilja pa je že v zgodovini imelo velik vpliv na borbe in posledično športnike tudi t.i. prikrito nasilje. Skozi zgodovino se je pomen športnega udejstvovanja začel spreminjati, s tem pa so se začeli spreminjati tudi interesi. Športniki vse bolj postajajo bojevniki športa in sužnji trenutnih

interesov tistih, ki šport vodijo, pa tudi tistih, ki ga plačujejo. Njegove oblike in nasilje kot njegov spremljevalec so se prilagodile sodobnim družbenim trendom. Konkurenca, komercializacija, množičnost, realizacija in odtujenost so naredili šport za vrsto industrije in generatorja nasilja (Coakley, 2014).

2.3 Pojavne oblike in primeri nasilja v športu

Nasilje v športu je večdimenzionalen pojav, ki se pojavlja v večini športov in ima zelo različne pojavne oblike. Pojavne oblike se ločijo glede na subjekte nasilnega vedenja, objekte, ki so napadeni oziroma na nek način ogroženi v nasilnem vedenju, ter kraj in čas nasilnega dogodka. Stereotipno je mnenje, da je nasilje v športu tesno in izključno povezano z obnašanjem športne publike. V zvezi z različnimi pojavnimi oblikami Grant (2006) navaja naslednjo tipologijo nasilja v športu:

- nasilje množic,
- nasilje športnikov in nad športniki,
- spolno nasilje v športu,
- nasilje množičnih medijev.

Navedeno tipologijo avtorji v svojih prispevkih razširijo s tremi dodatnimi specifičnimi oblikami, ki so prav tako prisotne v športnem okolju, in sicer (Lalić in Rađević, 2015):

- mobing nad športniki,
- nasilje povezano s športom,
- kombinacija več navedenih oblik.

Nasilje množic. Čeprav gre zgolj za eno izmed pojavnih oblik nasilja v športu, ob uporabi termina nasilje v športu najprej pomislimo na to obliko. V strokovnih krogih je segment nasilja množic najpogosteje in najbolj poglobljeno obravnavan. Nasilje množic je vidno, prav tako njegove posledice. Medijska pokritost dogodkov, kjer govorimo o nasilju množic, je velika in praviloma kritična. Tovrstno nasilje v športu je bilo v preteklosti tudi deležno največje pozornosti javnosti (Grant, 2006). Primerov je veliko, v nadaljevanju pa opisujemo dva.

Primer 1: Leta 1964 je bila v Peruju odigrana nogometna tekma med reprezentancama Peruja in Argentine. Pri rezultatu 1:0 za Argentino je minuto pred koncem tekme sodnik razveljavil gol domačinov. Občinstvo je reagiralo z nasiljem, posledice nasilnega vedenja pa so bile: več kot petsto ranjenih in več kot tristo ubitih (Kovačević, 2011).

Primer 2: Leta 1985 se je na stadionu Heysel v Bruslju odvijala nogometna tekma za naslov evropskega prvaka med italijanskim klubom Juventus iz Torina in angleškim klubom Liverpool iz istoimenskega mesta. Sredi tekme je med navijači prišlo do izgredov, ki so zaradi neustreznih varnostnih ukrepov prerasli v val krvavega nasilja. V spopadu med navijači je umrlo 39 ljudi, več kot 600 pa je bilo ranjenih (Kovačević, 2011).

Primer 3: Eden najodmevnejših primerov nasilja množic je iz leta 1989, ko je angleški Sheffield gostil polfinale angleškega nogometnega pokala. Na stadionu Hillsborough sta se pomerila ekipi Liverpool in Nottingham Forest. Nogometna tekma se je spremenila v eno največjih športnih tragedij in je zaznamovala vedenje nogometnih navijačev po vsem svetu. Na podlagi izsledkov dogajanj na tekmi so bili sprejeti standardi, po katerih so na nogometnih stadionih lahko le še stojišča, s stadionov pa je bil potreben umik visokih ograj pred igriščem, ki so bile izvorno namenjene

obvladovanju huliganov. V eni izmed največjih tragedij na nogometnih stadionih je namreč življenje izgubilo 96 navijačev ekipe Liverpoola, več kot 700 ljudi pa je bilo huje poškodovanih (MMC RTV SLO, 2009).

Nasilje športnikov in nad športniki. Gre za obliko nasilja, ki vključuje tako neposredne fizične oziroma telesne stike kot tudi nedovoljene psihične ali duševne pritiske. Ob omenjanju tovrstnega nasilja nimamo v mislih nasilnega vedenja športnikov, ki je predmet njihovega udejstvovanja in se odvija v skladu s pravili (kot na primer boks, borilni športi, ameriški nogomet, hokej na ledu), temveč vedenje izven dovoljenih okvirjev. Gre za razmeroma pogosto obliko nasilja, ki se pojavlja tako v individualnih, kot tudi v ekipnih športih. Tovrstna nasilja je mogoče zaznati tako na športnih prizoriščih, kot tudi izven njih (Grant, 2006). Izmed številnih primerov tovrstnega nasilja v nadaljevanju navajamo nekaj najbolj medijsko odmevnih:

Primer 1 - športnik proti športniku: Eden najbolj razvpih in bizarnih primerov fizičnega napada na športnika predstavlja boksarski dvoboj za naslov svetovnega prvaka težke kategorije med Mikom Tysonom in Evanderjem Holyfieldom iz leta 1997. Tyson se je potem, ko je ocenil, da ga je Holyfield med dvobojem v nasprotju s pravili večkrat namerno udaril z glavo, odločil pravico vzeti v svoje roke. Holyfielda je v nadaljevanju dvoboja najprej opozorilno ugriznil v desno uho, nekoliko kasneje pa mu je del istega ušesa celo odgriznil. Razumljivo so sodniki dvoboj prekinili, Tysona pa diskvalificirali (MMC SLO, 2013).

Primer 2 - navijač proti športniku: V svetovni javnosti je izjemen odmev zapustil primer fizičnega napada na teniško igralko Moniko Seleš. Med premorom četrtfinalnega nastopa na teniškem turnirju v Hamburgu leta 1993 je oboževalec teniške igralko Steffi Graf pritekel na igrišče in Moniko Seleš z rezilom zabodel v hrbet. Čeprav je Monika Seleš uspešno sanirala poškodbo in se vrnila na teniška igrišča, pa po napadu ni več dosegla rezultatov primerljivih s tistimi pred njim (Tenis portal.si, b.d.).

Primer 3 - športnik proti sodniku: Na mladinskem svetovnem prvenstvu v kickboks leta 2014 v Zagrebu je mladi hrvaški športnik Vido Lončar po razglasitvi rezultatov fizično obračunal s sodnikom Maciejem Dziurgatom. Hrvaški športnik, nezadovoljen s sodniško odločitvijo, je sodnika najprej podrl na tla, potem pa ga večkrat močno brcnil v glavo. Hrvaški športnik je zaradi incidenta bil doživljensko suspendiran (Šimnovec, 2014).

Primer 4 - sodnik proti športniku: Na nogometni tekmi francoskega državnega prvenstva med Nantesom in Paris - St. Germainom sta se med tekmo pri teku zapletla Nantesov igralec Diego Carlos in sodnik Tony Chapron. Sodnik je ocenil, da ga je nogometaš namerno spotaknil, zato ga je najprej zahrbtno brcnil, nato pa mu podelil še rdeči karton. Francoska nogometna zveza je razveljavila kazen nogometašu, sodnika pa suspendirala za 6 mesecev. Sodnik Chapron je po prestani kazni zaključil sodniško kariero (France24, 2018).

Primer 6 - trener proti športniku: Poleg številnih primerov spolnega nasilja trenerjev nad športniki, drugih oblik nasilnega vedenja v medijih ni zaznati. Znan in medijsko precej izpostavljen je primer iz leta 2021, ko je trener ženske košarkarske ekipe Radničkega iz Kragujevca na tekmi državnega prvenstva v minuti odmora najprej verbalno napadel mlado igralko, nato pa se nad njo še fizično znesel. Trener je bil kasneje suspendiran in kaznovan (Time.rs, 2021).

Spolno nasilje v športu. O tej obliki nasilja v športu se je začelo govoriti šele pred približno tremi desetletji. Najpogosteje gre za obliko nasilja nad mlajšimi igralci, iniciatorji pa so najpogosteje trenerji ali športni funkcionarji. V sklopu te oblike nasilja posebej pereč problem predstavlja spolno nasilje nad otroki in mladino. Vse bolj pogosto zaznani primeri namreč spreminjajo ustaljeno paradigmo spolnega nasilja med moškimi kot storilci in ženskami kot žrtvami. Številna medijska razkritja zadnjega časa in vedno več študij jasno potrjuje obstoj takšnega nasilja (Parent in Demers, 2011). Predstavljamo dva odmevna primera:

Primer 1 - umetnostna drsalka: Francija je leta 2020 sprožila nacionalno akcijo za odkrivanje spolnih zlorab v športu. Nekdanja umetnostna drsalka Sarah Abitbol je namreč v svoji knjigi »Tako dolga tišina« razkrila, da jo je trener Gilles Beyer več let posiljeval, in sicer v času, ko je bila še najstnica. Po obtožbah Abitbol je o spolnem nasilju spregovorilo še več umetnostnih drsalk. Francosko ministrstvo za šport je z namenom razkrivanja zlorab ustvarilo platformo za pričanje športnikov, žrtev spolnega nasilja, nadlegovanja in drugih oblik nasilja. V obsežni akciji se je razkrilo več kot 400 primerov spolnega nasilja v 48 različnih športnih zvezah. Po podatkih francoskega ministrstva je bila večina žrtev mlajših od 15 let, od tega 83 odstotkov žensk (MMC RTV SLO, 2021).

Primer 2 - ameriške telovadke: Članice ameriške gimnastične reprezentance so leta 2021 v sklopu odmevnega sodnega procesa na zaslišanju v ameriškem senatu opisale, kako jih je spolno zlorabljal nekdanji zdravnik reprezentance Larry Nassar in kako jih je izdal celoten sistem, ki je te zlorabe omogočil. Po petih letih na sodišču so nesrečne telovadke, med njimi tudi ameriške zvezdnice tega športa (Simone Biles, Aly Reisman, McKayla Maroney), ki so osvojile več medalj na svetovnih prvenstvih in olimpijskih igrah, uspele s tožbo in prišle do večmilijonske odškodnine. Nassar je bil pri 58 letih spoznan za krivega posedovanja otroške pornografije, za kar je prejel 60-letno zaporno kazen, za spolno nasilje pa je prejel dodatno 175-letno zaporno kazen. Številne žrtve so med pričanjem proti Nassarju krivile ameriško gimnastično zvezo, da ni ščitila mladih športnic in si je zatiskala oči pred zlorabami (Delo.si, 2021).

Nasilje množičnih medijev. Gre za obliko nasilja, ki ga s svojim nekorektnim in neprofesionalnim poročanjem motivirajo različni množični mediji. Sociolog športa Koković (2004) opozarja, da so množični mediji zaradi svoje informativne, komunikacijske in simbolne funkcije pomemben dejavnik pri predstavitvi stopnje in količine nasilja. Medijsko nasilje ima namreč sposobnost učinkovite socializacije, saj se norme, vrednote in stališča hitro prenesejo v zavest gledalcev, ki jih sprejmejo kot svoje. Koković (2004) meni, da so mediji odločilno prispevali k oblikovanju navijaških subkultur in k promociji podobe športnih klubov, homogenizaciji občinstva, oblikovanju potencialno nevarnih stereotipov, negovanju iracionalnih vrednot in ponujanju širokega spektra vzorcev skupinskega vedenja, predvsem nasilnega. Zavedajoč se vpliva in pomena medijev, športniki in občinstvo s svojim vedenjem zavestno ustvarjajo dogodke in jih v skrajnih primerih celo poskušajo izzvati. Ob tem pa za dosego cilja pogosto ne izbirajo sredstev. Množični mediji z vsakodnevnim prikazovanjem krvavih borilnih veščin (MMA, K1) z elementi nasilja in prevlado krvavih prizorov negativno vplivajo na družbo, predvsem na mlade. Na ta način mediji postajajo orodje pri vzgoji otrok in mladostnikov ter njihovem sprejemanju nasilja kot nekaj normalnega in vsakdanjega. Ob tem velja izpostaviti tudi vlogo športnih komentatorjev, ki pogosto s svojimi komentarji, ki vsebujejo elemente zavestnega ali nezavednega spodbujanja nasilja, spreminjajo športne dogodke v senzacije, namesto da bi promovirali pozitivne vrednote športa (Lalić in Rađević, 2015).

Primer - Varuhinja pravic gledalcev in poslušalcev je v času Olimpijskih iger 2021 v Tokiu prejela več odzivov gledalcev na neprimerne komentarje reporterjev javnega

medija ob spremljanju ženskih atletskih disciplin. Gledalci so varuhinjo opozorili, da sta komentatorja ob praktično vsakem ženskem nastopu komentirata postave oziroma izgled tekmovalk, v svojih opozorilih pa so gledalci navedli tudi nekaj konkretnih citatov komentatorjev » ... je zelo postavna za metalko diska... «; » ... še dobro, da ima toliko oblog, ki ji ob takem padcu prav pridejo ... «; » ... morda je prepričala sodnike s svojo gracilnostjo... « Varuhinja pravic gledalcev in poslušalcev se je v poročilu opredelila do komentiranja v konkretnih primerih in zapisala, da je seksistično komentiranje v programih javnega medija povsem nesprejemljivo in da so komentatorji pri svojem komentiranju dolžni paziti na ločnico med duhovitostjo, duhovičenjem in cenenostjo ter spoštovati splošne družbene vrednote oziroma načela dobrega okusa. Nikakor pa jim ni dovoljeno izrekanje opazk, sodb, trditev, ki so diskriminatorne oziroma slonijo na stereotipih in predsodkih, tudi spolnih (Todorovski, Semič in Huš, 2021).

Mobing nad športniki. Poleg redkih prispevkov avtorjev (Cengiz, Yenel in Sunay, 2013; Alkan, Yıldız, in Bakır, 2011) na to temo, tovrstno nasilje v športu ni deležno pozornosti, ki bi si jo zaslužilo. Največkrat gre za mobing trenerjev ali vodstva kluba oziroma športne ekipe nad posameznikom ali pa mobing nad trenerji s strani vodstva ali ekipe. Leymann (1996) definira mobing kot »sovražno ali neetično obliko komuniciranja, ki izvira od ene ali več oseb, sistematično pa je usmerjen proti posamezniku, ki se zato znajde v nemočnem in nezaščitenem položaju« (str. 165). Glede na način zlorabe osebe jih delimo na: napade na možnost komunikacije, napade na osebnost in družbene stike, napade na osebni ugled in napade na duševno zdravje. Nekatera vedenja v športu imajo vse značilnosti mobinga: preobremenjenost s treningi, duševne in fizične zlorabe v obliki žaljivk, groženj, izsiljevanja, uničenja ugleda, izgube komunikacije ali ignoriranja žrtve, izključitve iz športnih tekmovanj, izgube mesta v ekipi, ki mu objektivno pripada, ekonomski pritiski v obliki neizpolnjevanja pogodbenih obveznosti, odpuščanja ipd. Različne oblike mobinga nad športniki vodijo v kopičenje jeze in frustracij, ki na športnih igriščih prerastejo v verbalno ali fizično nasilje, s čimer se v javnost pošilja negativno podobo športa (Lalić in Rađević, 2015).

Primer - mobing kluba nad igralcem: Agent nogometnega vratarja Gialuigija Donnarumme je leta 2017 za italijanske medije razkril, da je klub AC Milan, za katerega je Donnarumme igral, nanj izvajal mobing. Mobing, ki se je izražal v obliki groženj z neigranjem in celo s smrtjo, je bil domnevno posledica nepripravljenosti podaljšanja pogodbe Donnarummea z dotedanjim klubom, ki bi naj potekla čez eno leto. Po pretečenem letu bi namreč Donnarumme postal prost igralec in bi lahko brez odškodnine odšel v drug klub (Nogomania, 2017).

Nasilje povezano s športom. Gre za obliko nasilja, ki se pojavlja in je prisotna zunaj športnih igrišč, pri katerih sodelujejo posamezniki ali ekipe iz različnih etničnih okolij. Športni dogodki takšnega tipa predstavljajo priložnost za obujanje nacionalnega antagonizma iz preteklosti in njegovo demonstracijo. Tovrstni športni dogodek lahko postane predmet izkazovanja ponosa in dokazovanja etničnih skupin. Najpogosteje predstavljajo sprožilce tovrstnega nasilja nogometne tekme (Lalić in Rađević, 2015).

Primer, ki potrjuje tovrstno nasilje v športu, je nogometna tekma med Srbijo in Albanijo iz leta 2014. Po provokaciji albanskih navijačev, ki so s pomočjo drona nad stadionom v Beogradu razkazovali albansko zastavo, je na tribunah stadiona nastal splošni nemir, na igrišču pa pretepanje. Po daljši prekinitvi je bila nogometna tekma odpovedana (Lalić in Rađević, 2015).

Kombinacija več navedenih oblik nasilja. V praksi je najpogosteje zaznati primere nasilnega vedenja, ki vključujejo različne vrste nasilja iz predstavljene tipologije. Najpogosteje gre za kombinacijo nasilja nad športniki na igrišču, ki ji sledi nasilje občinstva ali obratno. Takšni dogodki lahko privedejo do obsežnega nasilja zunaj športnih igrišč (Lalić in Rađević, 2015).

Primer kombinirane oblike nasilja predstavlja t.i. »Nogometna vojna« med Salvadorjem in Hondurasom iz leta 1969. V glavnem mestu Hondurasa se je odigrala nogometna tekma med reprezentancama Hondurasom in Salvadorjem, ki se je končala z rezultatom 1:0 za domače. Po tekmi je nek salvadorski politik izjavil, da so honduraške oblasti iz Hondurasa izselile veliko družin, ker so med tekmo navijale za Salvador. Čez nekaj dni je bila odigrana povratna tekma, na kateri je Salvador zmagal s 3:0. Na tekmi so bili nogometaši Hondurasa provocirani, ponižani in preganjani. Mediji, ki so poročali s tekme, so v svojih poročilih zapisali, da je bila tekma še najmanj podobna nogometu, šlo je za pravo vojno, nogometna žoga pa je služila kot alibi za številne grobosti. Da bi po veličastni zmagi in velikem slavlju vse skupaj bilo še bolj impresivno, je občinstvo po tekmi napadlo gostujoče nogometaše in poskušalo obračunati z njimi. Honduraška vlada je na podlagi dogajanj v Salvadorju odredila izgon 15 salvadorskih družin iz Hondurasa. Kmalu zatem je bila odigrana še tretja tekma, v kateri je zmagal Honduras. Radio Honduras je ob tem poročal, da so se Salvadorci po tekmi »posmehovali zastavam in himni Hondurasa«, kar je bil razlog za množične nemire, v katerih je umrlo več kot sto ljudi. Nemiri so prerasli v vojno v kateri je umrlo več tisoč ljudi (Kovačević, 2011).

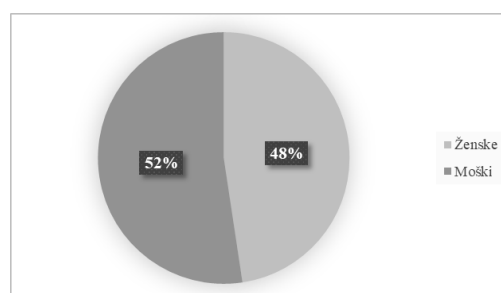
3 METODOLOGIJA IN VZOREC RAZISKAVE

Izvedli smo kvantitativno raziskavo, s tehniko osebnega anketiranja. Anketirali smo športnike iz različnih športnih panog, ki tekmujejo tako na slovenskih kot na mednarodnih tekmovanjih. Anketirance smo izbrali priložnostno iz svojega kroga športnikov iz različnih športnih panog in klubov. Osredotočili smo se na športnike - tekmovalce, v starostni skupini mladih od 13 - 24 let. Anketirali smo v obdobju od 15.3.2023 do 20.4.2023. Podatke smo obdelali s statistično analizo in programom SPSS. V skladu z opredeljenim raziskovalnim problemom smo zastavili štiri hipoteze:

- Hipoteza 1: Športniki so deležni nasilja v svojem športnem udejstvovanju.
- Hipoteza 2: Športniki so deležni nasilja s strani svojih trenerjev.
- Hipoteza 3: Trenerji so fizično nasilni do svojih varovancev.
- Hipoteza 4: Športniki se na treningih in tekmovanjih obnašajo nasilno.

Prejeli smo 105 ustrezno izpolnjenih anketnih vprašalnikov. Iz slike 1 je razvidno, da je bilo 55 oseb moškega spola (52%) in 50 oseb ženskega spola (48%).

Slika 1: Spol anketirancev

Vir: lastni, 2023.

Najbolj zastopana starostna skupina v raziskavi je bila skupina 13-18 let (55 % vseh anketiranih), sledi ji skupina 19-24 let (45 %) (preglednica 1). Starejših od 24 let nismo vključili v vzorec.

Preglednica 1: Spol anketirancev

Starost po razredih	Število anketirancev	Odstotek (%)
1. razred (13–18)	58	55
2. razred (19–24)	47	45
Skupaj	105	100

Vir: lastni, 2023.

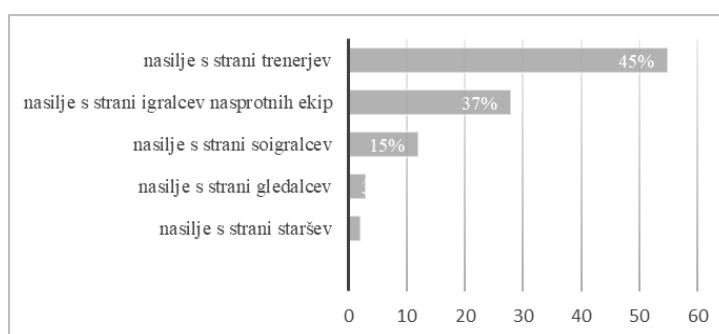
4 REZULTATI IN DISKUSIJA

V nadaljevanju prikazujemo rezultate vsebinskih vprašanj, ki se navezujejo na prisotnost nasilja v športu med mladimi športniki, ki tekmujejo tako na nacionalni kot na mednarodni ravni v različnih športnih panogah. Hkrati na osnovi pregleda literature in rezultatov lastne raziskave testiramo zastavljene hipoteze.

Uvodoma smo preverjali ali so športniki deležni nasilja v svojem športnem udejstvovanju. Z analizo odgovorov ugotavljamo, da je 46% mladih športnikov že bilo deležnih nasilja v svojem športnem udejstvovanju, pri čemer se nasilje v večjem obsegu pojavlja pri mladih športnicah. Oblike nasilja se pri sodelujočih v raziskavi pojavljajo s strani igralcev nasprotnih ekip, trenerjev, soigralcev, sodnikov, gledalcev in staršev. Tudi v strokovni in znanstveni literaturi so predstavljeni številni in zelo različni primeri nasilja nad športniki. Iz primerov seveda ni mogoče sklepati, da so prav vsi športniki v svojem športnem udejstvovanju podvrženi nasilnemu vedenju, je pa mogoče potrditi njegov obstoj in prisotnost v različnih pojavnih oblikah. Na podlagi rezultatov lastne raziskave in v članku predstavljenih primerov pa je mogoče ugotoviti, da so športniki ob svojem udejstvovanju deležni nasilja s strani različnih deležnikov: igralcev nasprotnih ekip, trenerjev, soigralcev, sodnikov, gledalcev, pa tudi staršev. Na osnovi ugotovitev iz preučevane literature prvo postavljeno hipotezo, ki pravi "športniki so deležni nasilja v svojem športnem udejstvovanju", potrjujemo.

Sodelujoči športniki so deležni nasilja s strani svojih trenerjev. 45% jih je v raziskavi pritrnilo, da so že bili deležni nasilja s strani trenerja. Sledijo tisti, ki so se srečali z nasiljem s strani igralcev nasprotnih ekip (37%), z nasiljem s strani soigralcev (15%), manjši delež pa je zaznati nasilja s strani gledalcev (3%) in staršev (2%) (slika 2).

Slika 2: Prisotnost različnih oblik nasilja med športniki

Vir: lastni, 2023

Druga postavljena hipoteza "športniki so deležni nasilja s strani svojih trenerjev" se nanaša na vedenje trenerjev v sklopu športnega udejstvovanja športnikov. Trener del svojega poslanstva izvaja tako v sklopu treningov, kot tudi v sklopu tekmovanj oziroma nastopov športnikov, nad razvojem, katerih bdijo. Čeprav ima vsak trener sebi lasten način vedenja, ki v pretežni meri odraža njegovo osebnost, je v procesu treningov med trenerji zaznati podobne vedenjske vzorce. Med oblike izražanja njihove volje oziroma njihovega razpoloženja pogosto sodi tudi povzdigovanje glasu, ali v bolj ekstremnih primerih kričanje. V strokovni in znanstveni literaturi in javno dostopnih spletnih virih je mogoče zaslediti številne primere, pri katerih trenerji kričijo na svoje varovance. Čeprav športniki večinoma razumejo kričanje svojih trenerjev kot vzpodbudo oziroma nekaj povsem normalnega, obstajajo tudi športniki, ki razumejo kričanje svojih trenerjev kot poniževanje oziroma obliko nasilja. Znani so primeri, ko so športniki zaradi nasilnega vedenja svojih trenerjev zamenjali športno panogo ali v skrajnih primerih celo opustili športno udejstvovanje. Takšni odzivi so še posebej značilni za mlade športnike na začetku njihovih karier. Čeprav športniki večinoma kričanju svojih trenerjev ne pripisujejo negativnega pomena, pa po mnenju strokovnjakov s področja nasilja v športu, kričanje trenerjev predstavlja obliko verbalnega nasilja. *V sled rezultatom lastne raziskave in obravnavanih primerov potrjujemo drugo hipotezo, da so športniki v splošnem deležni nasilja s strani svojih trenerjev.*

V raziskavi nas je tudi zanimalo ali so trenerji fizično nasilni do njih (mladih športnikov, ki so sodelovali v raziskavi). Konkretno nas je zanimalo ali so trenerji predvsem zaradi nezadovoljstva z rezultatom nad svojimi športniki obračunali s fizičnim nasiljem. Rezultati naše raziskave kažejo, da je 62% sodelujočih mladih športnikov negativno odgovorilo in izrazilo mnenje, da njihov trener oziroma, da njihovi trenerji zaradi slabega rezultata niso obračunali s fizičnim nasiljem ampak so se pogovorili o morebitnih vzrokih za slab rezultat (preglednica 2).

Preglednica 2: Ali je trener fizično nasilen nad teboj zaradi slabega rezultata?

Odgovor	Število anketirancev	Odstotek (%)
DA	40	38
NE	65	62
Skupaj	105	100

Vir: lastni, 2023.

Tretja hipoteza "trenerji so fizično nasilni do svojih varovancev" se tako opredeljuje glede fizičnega nasilja trenerjev do svojih varovancev. Športniki se pogosto zaradi spoštovanja in zaupanja, ki ju gojijo do svojih trenerjev, nasilja, ki ga povzročajo nad njimi, sploh ne zavedajo. Dobri uspehi športnikov so na nek način potrdilo dobrega dela trenerjev. Znani pa so tudi primeri, kjer so trenerji nad svojimi varovanci, predvsem zaradi nezadovoljstva z rezultatom, obračunali s fizičnim nasiljem. V takšnih primerih se pokaže, da je dandanes v športu najpomembnejši rezultat oziroma zmaga, ki prinaša številne nagrade. *Fizično nasilje trenerjev je v športu na globalni ravni vse bolj prisotno, vendar ga pa v naši raziskavi med mladimi športniki nismo zaznali kot fizično obliko nasilja zaradi slabih rezultatov. Zato tretjo hipotezo delno potrjujemo.*

Ob koncu raziskave smo preverili vedenje športnikov na treningih in tekmovanjih. Sodelujoče v raziskavi smo vprašali ali se športniki na treningih in tekmovanjih obnašajo nasilno. Iz analize odgovorov ugotavljamo, da 67% mladih športnikov meni, da je na treningih in

tekmovanjih vse bolj prisotno nasilno obnašanje. Slednje lahko potrdimo tudi na podlagi številnih znanih primerov, ki so predstavljeni tudi v članku. Poleg ugotovitve, da je nasilje v športu prisotno, je skrb zbujača ugotovitev, da je kljub zavedanju njegovih negativnih posledic in različnim poskusom njegovega preprečevanja, obseg nasilja v športu v porastu in da se pojavljajo nove pojavne oblike. *Na osnovi rezultatov lastne raziskave in predstavljenih znanih primerov četrto hipotezo, ki pravi, da se "športniki na treningih in tekmovanjih obnašajo nasilno", potrjujemo.*

4.1 Testiranje hipotez

V sklopu poglavja rezultati in diskusija smo na osnovi rezultatov lastne raziskave in preučevanih primerov iz literature potrdili oziroma zavrnili postavljeno hipotezo. Preverili smo štiri hipoteze. V nadaljevanju v preglednici 3 povzemamo pregled testiranih hipotez.

Preglednica 3: Hipoteze raziskave in njihovo testiranje

Hipoteza	Sklep
H1: Športniki so deležni nasilja v svojem športnem udejstvovanju	Potrjujemo ✓
H2: Športniki so deležni nasilja s strani svojih trenerjev	Potrjujemo ✓
H3: Trenerji so fizično nasilni do svojih varovancev	Delno potrjujemo ✓
H4: Športniki se na treningih in tekmovanjih obnašajo nasilno	Potrjujemo ✓

Vir: lastni, 2023.

5 ZAKLJUČEK

Nasilje v športu je tema, ki je vedno in vse bolj aktualna ter eden večjih problemov, s katerimi se ukvarja sodobna družba. Tovrstni problem je zato pritegnil mnoge sociologe, psihologe in druge strokovnjake, da bi ugotovili vzroke za nastanek in širjenje tega pojava. Skozi raziskovanje tematike smo ugotovili, da se različne oblike nasilnih dejanj vse bolj pojavljajo v skoraj vseh športnih panogah, tudi v tistih, kjer nasilje v preteklosti ni bilo prisotno ali pa ga ni bilo mogoče zaznati v sedanji meri. Športniki so lahko izpostavljeni številnim različnim oblikam nasilja s strani različnih deležnikov, ki sodelujejo v sklopu športnih dogodkov: gledalcev oziroma navijačev, medijev, sponzorjev, vodstva klubov oziroma ekip, trenerjev, pa tudi prijateljev in staršev. Športnik se z nasiljem lahko sooči tako med tekmovanjem, kot tudi med pripravo na tekmovanje - med treningom, in sicer na športnih igriščih, kot tudi izven njih. Zavedanje obstoja nasilja v športu in predvsem njegovo prepoznavanje sta ključna elementa v procesu njegovega preprečevanja. V članku smo z rezultati lastne raziskave in skozi številne primere opozorili na nekatere njegove negativne učinke, tako na posameznika, kot tudi na celotno družbo. V kolikor pričujoč članek vsaj kanček prispeva k ozaveščanju o problemu nasilja in nasilja v športu ter njegovemu preprečevanju, smo z njim dosegli njegov namen.

LITERATURA

- Alkan, E., Yıldız, S. M. in Bakır, M. (2011). The effect of mobbing on burnout of physical education and sports teachers. *Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi*, 13(3), 270-280. Pridobljeno s <https://www.cabdirect.org/cabdirect/abstract/20123109761>
- Coakley, J. (2014). *Sports in Society: Issues and controversies*. New York: McGraw-Hill Higher Education.
- Cengiz, R., Yenel, I. F. in Sunay, H. (2013). A research on mobbing behaviors football trainers face in club environment. *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 15(1), 88-94. Pridobljeno s <https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423931769.pdf>
- Delo.si (2021). Ameriške telovadke so opisale spolne zlorabe nekdanjega zdravnika reprezentance. Pridobljeno s <https://www.delo.si/novice/svet/ameriske-telovadke-so-opisale-spolne-zlorabe-nekdanjega-zdravnika-reprezentance/#!>
- DNK (b.d.). Kaj je nasilje. Pridobljeno s <https://www.drustvo-dnk.si/o-nasilju/kaj-je-nasilje.html>
- France24. (2028). French referee given three-month ban for kicking Ligue 1 player. Pridobljeno s <https://www.france24.com/en/20180202-france-football-referee-chapron-kicking-ligue-1-player-diego-carlos-three-month-ban>
- Doupona Topič, M. in Petrović, K. (2007). *Šport in družba sociološki vidik*. Ljubljana: Fakulteta za šport.
- Flis, A. (2010). *Nasilje in osebe, ki povzročajo nasilje* (Diplomsko delo). Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo, Ljubljana.
- Gducfkis, Portal o zdravi prehrani (2020). Alexander Klimentko trener Mukhine. Športniki, ki so jim hude poškodbe prekinile življenje. Pridobljeno s <https://gducfkis.ru/sl/anatomiya/aleksandr-klimentko-trener-muhinoi-sportsmeny-zhizn-kotoryh-slomali-strashnye/>
- Grant, J. (2006). *Sport, Culture and Society: An Introduction*. Routledge. London and New York: Taylor and Francis Group.
- Koković, D. (2004). *Sport i mediji*. Novi Sad: Fakultet za uslužni biznis.
- Kovačević, B. (2011). Društvo, nasilje i sport. V *Nauka, društvo, tranzicija: Zbornik radova Nasilje i sport sa međunarodnog naučnog skupa na temu Doprinos nauke razvoju društava u tranziciji* (str. 38-45). Banja Luka: Evropski defendologija centar, Bosna in Hercegovina. Pridobljeno s https://www.researchgate.net/publication/Fenomenoloski_i_etioloski_aspekti_nasilja_u_sportu
- Knafelc, B. (2013). *Analiza nasilja nad osnovnošolci in srednješolci* (Magistrska naloga). Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, Ljubljana.
- Lalić, V. in Rađević, N. (2015). Fenomenološki i etioloski aspekti nasilja u sportu. V *Nauka, društvo, tranzicija: Zbornik radova Nasilje i sport sa međunarodnog naučnog skupa na temu Doprinos nauke razvoju društava u tranziciji* (str. 491-504). Banja Luka: Evropski defendologija centar, Bosna in Hercegovina. Pridobljeno s https://www.researchgate.net/publication/351579741_Fenomenoloski_i_etioloski_aspekti_nasilja_u_sportu
- Leymann, H. (1996). The content and development of mobbing at work. *European Journal of Work and Organisational Psychology*, 5(2), 165-184. Pridobljeno s https://www.researchgate.net/publication/315480030_Bullying_no_trabalho_Percecao_e_impacto_na_saude_mental_e_vida_pessoal_dos_enfermeiros/fulltext/58d3a1cc458515e6d901d536/Bullying-no-trabalho-Percecao-e-impacto-na-saude-mental-e-vida-pessoal-dos-enfermeiros.pdf

-
- MMC RTV SLO (2009). Ko nogometna tekma postane tragedija. Pridobljeno s <https://www.rtv slo.si/sport/nogomet/ko-nogometna-tekma-postane-tragedija/128151>
- MMC RTV SLO (2013). Dan, ko je Mike Tyson grizel ne boksal. Pridobljeno s <https://www.rtv slo.si/na-danasnji-dan/28-junij-dan-ko-je-mike-tyson-grizel-ne-boksal/311965>
- MMC RTV SLO (2021). Obsežna akcija odkrila več kot 400 primerov spolnega nasilja v športu. Pridobljeno s <https://www.rtv slo.si/sport/obsezna-akcija-odkrila-vec-kot-400-primerov-spolnega-nasilja-v-sportu/575512>
- Nogomania spletni portal (2017). Donnarumma žrtev mobinga. Pridobljeno s <https://www.nogomania.com/Novica/Donnarumma-je-zrtev-mobinga>
- Novak, A. (2013). *Psihično nasilje pri standardnih in latinsko-ameriških plesih* (Diplomsko delo). Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, Ljubljana.
- Parent, S. in Demers, G. (2011). Sexual abuse in sport: a model to prevent and protect athlete. *Child Abuse Review*, 20(2), 120-133. Pridobljeno s https://www.researchgate.net/publication/229482468_Sexual_Abuse_in_Sport_A_Model_to_Prevent_and_Protect_Athletes
- Šimnovec, M. (2014). Škandal v Zagrebu: mladi hrvaški boksar nokavtirač sodnika. Pridobljeno s <https://old.delo.si/sport/drugi-sporti/skandal-v-zagrebu-mladi-hrvaski-boksar-nokavtiral-sodnika-video.html>
- Tenis portal.si (b.d.). Monika Seleš - "Velika Mo". Pridobljeno s <http://www.tenisportal.si/vec-o-tenisu/zgodovina-tenisa/monika-seles-velika-mo>
- Time.rs (2021). Nasilje trenera nad devojčicom ne sme, da se ponovi. Pridobljeno s <https://time.rs/c/313c32b530/nasilje-trenera-nad-devojcicom-ne-sme-da-se-ponovi.html>
- Todorovski, I., Semič, E in Huš, A. N. (2021). Mesečno poročilo o odzivih občinstva, avgust 2021. Povzetek odzivov in odgovorov z izbranimi poudarki, mnenja in priporočila, statistika. Pridobljeno s https://img.rtv slo.si/_files/2021/09/10/46_372035094153527315_porocilo-varuhinje-za-mesec-avgust-2021.pdf